WYDAWNICTWA CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ

Nr. 6.

T. III. 1926.

4. Wojskowe wiadomości bibljograficzne.

DZIAŁ OGÓLNY.

CHWALEWIK EDWARD—*Zbiory polskie w ojczyźnie i na obczyźnie T. I. lit. A—M. Warszawa, 1926, Mortkowicz. Str. IX, 490. — C.B.W. sygn. 111.517/II.*

Wydawnictwo to obejmuje wykaz archiwów, bibljotek, gabinetów, galeryj i muzeów, ułożony w porządku alfabetycznym według miejscowości. Drugie wydanie tego dzieła ukazuje się w formie wielokrotnie powiększonej i pogłębionej. Autor objął niem nie tylko prywatne i państwowe zbiory publiczne, ale i zbiory zamknięte a nawet drobne zbiory wybitniejszych uczonych czy zbieraczy. Praca opiera się na wielkiej korespondencji, przeprowadzonej przez autora, oraz na ogromnej literaturze. Dzieło przedstawia pierwszorzędną wartość naukową i kulturalną, a równocześnie stanowi nie do zastąpienia poradnik i przewodnik dla bibljotekarza, archiwisty i muzeologa.

OLSZEWICZ BOLESŁAW—*Polskie zbiory kartograficzne. Warszawa, 1926, Tow. Bibljofil. Pol. Str. 120.—C.B.W. sygn. 110 996/II.*

Autor zapoznaje czytelnika z zainteresowaniami Polaków do geografji i kartografji, począwszy od w. XIII do ostatniej doby. Zakres poszczególnych zainteresowań obrazuje przytem krótkiem omówieniem zbiorów lub rzadszych eksponatów, kończy zaś studjum scharakteryzowaniem najważniejszych prac, jakie nań czekają w zakresie inwentaryzacji zbiorów kartograficznych. Osobny rozdział stanowi omówienie dzisiejszych zbiorów kartograficznych, ich zasobności i stanu uporządkowania. Zestawienie obficie wyzyskanej w pracy literatury ułatwia czytelnikowi zapoznanie się dokładniejsze z poruszonemi zagadnieniami.

ORGANIZACJA WOJSKA.

Die alte deutsche Armee und ihre Bedeutung für Volk, Vaterland und Religion. Hgb. v. Max Auchner. München, 1926, Oldenburg. Str. 180 —C.B.W. sygn. 111.316/II

Dzieło to, stanowiące drugi zeszyt katolickiego wydawnictwa pt Die gelben Hefte—jest zbiorem artykułów, poświęconych dziejom „dawnego" tj: cesarskiego wojska niemieckiego i rehabilitacji tego wojska w współczesnej opinji niemieckiej. W skład tego dzieła wchodzą następujące artykuły: 1) Frauenholz dr. — Charakterystyka historycznego rozwoju niemieckiego wojska; 2) Reuss, mjr.—Duch starego wojska; 3) Lancelle, płk. — Stare wojsko i monarchizm; 4) Landsberg — Velen, mjr. — Idee społeczne w dawnem wojsku, 5) Roth J.—Katolicki pacyfizm? 6) Poertner dr.—Wspomnienia z pracy duszpasterskiej w starem wojsku; 7) Gebsattel, gen —Wiceadmirał Max hr. Spee

DOBROROLSKIJ S —*Problema oborony gosudarstwa. Moskwa, 1926, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 51.—C.B.W. sygn. 34.164/II.*

Praca Dobrorolskiego (b. generała-emigranta, który w roku ubiegłym powrócił do Rosji) poświęcona jest wyjaśnieniu podstaw współczesnej obrony

państwa na podstawie obcych, przeważnie francuskich wzorów. Jest to krótki szkic obszernej pracy zapowiedzianej przez autora.

Książka składa się z następujących rozdziałów: I. Nowe idee obrony pod wpływem doświadczenia wojny światowej; II. Wpływ najnowszych czynników walki na rozwój obrony państwa; III. Nowe idee i formy obrony najwyraźniej zaznaczają się we Francji; IV. Schemat francuskiej powojennej reformy wojskowej w projekcie i praktyce; V. Projekty gen. Nollet; VI Projekt organizacji narodu podczas wojny; VII. Przygotowanie we Francji ogólnej mobilizacji narodu; VIII. Charakterystyczne rysy obrony narodowej w innych państwach zachodnich; IX. Uniwersalizm pojęcia obrony państwa.

ZAOPATRZENIE WOJSKA.

KOZŁOW N.—*Oczerk snabżenija russkoj armii wojenno-tiechniczeskim imuszczestwom w mirowuju wojnu. Cz I.—Ot naczała wojny do połowiny 1916 g. Moskwa, 1926, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 173.—C B.W. sygn. 76 355/II.*

Latem 1915, po odwrocie armij rosyjskich z Galicji i Królestwa Kongresowego, wywołanym w znacznej mierze brakiem amunicji i środków technicznych, rosyjska Duma i Rada Państwa wyłoniły komisję, mającą na celu zbadanie przyczyn braków w zaopatrzeniu wojska. Jedna z sekcyj tej komisji badała działalność ministerjum wojny, co do zaopatrzenia w sprzęt wojskowo-techniczny. Badania jej objęły okres od 1910 do połowy 1916 r. Kozłow w książce swej opiera się głównie na materjałach dostarczonych przez tę sekcję.

Omawia on zaopatrzenie wojska w samochody, ciągniki mechaniczne, sprzęt lotniczy, telegraficzny, telefoniczny, saperski, nożyce do przecinania drutu, kolejki polowe i tarcze strzeleckie. W rozdziale końcowym stara się podsumować wyniki doświadczenia wojny światowej w dziedzinie zaopatrzenia wojska.

WYSZKOLENIE WOJSKA.

SAMOJŁOW N. — *Rużejnyje i rucznyje granaty. Moskwa, 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 110.—C.B.W. sygn. 33 068/I.*

Jest to drugie gruntownie przerobione wydanie broszury pt. „Grienadierskoje dieło“ (Grenadjerka), omawiającej użycie w myśl taktyki drużynowej specjalnych sekcyj grenadjerskich. W nowem wydaniu uwzględniono jak najszersze zastosowanie ręcznych granatów, stanowiących jeden z zasadniczych środków uzbrojenia współczesnego. Książka składa się z 2-ch części. Pierwsza zawiera opis różnych systemów granatów ręcznych i karabinowych używanych w wojsku sowieckiem, druga—sposoby rzucania granatów ręcznych.

KORNIEJEW I.—*Bojewyje diejstwija w lesu. Moskwa, 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 100.—C.B.W. sygn. 75 890/I.*

Jest to jeden z tomów, wchodzących w cykl „Bibljoteki Krasnoarmiejca“, wydawanej przez Wojskowe Towarzystwo Naukowe przy Akademji Wojskowej. Składa się z 6 rozdziałów: I. Dlaczego sekcja powinna umieć działać w lesie; II. Jak znaleść drogę w lesie; III. Gdzie i jak należy odpoczywać oraz jak ochraniać odpoczynek; IV. Jak prowadzić zwiady w lesie; V. Walka w lesie; VI. O co jeszcze należy troszczyć się, działając w lesie.

SWIECZNIKOW M.—*Boj konnicy. Moskwa, 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 110.—C.B.W. sygn 69.648/I.*

Książka (z cyklu „Bibljotieka Komandira“) jest właściwie streszczeniem II części (służba polowa) nowego sowieckiego regulaminu kawalerji. Zapoznaje ona w przystępny sposób, ilustrowany przykładami, zaczerpniętemi z wojny domowej i polskiej, rosyjskich kawalerzystów z zagadnieniami współczesnej walki kawalerji.

MORDINOW W. — *Wojennaja tajna i kak jejo sochranit'. Moskwa, 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 63.—C.B.W. sygn. 33.820/I.*

Broszura napisana jest w formie pogadanek z żołnierzami na tematy zachowywania tajemnicy wojskowej. Pogadanki te prowadzi plutonowy, który opowiada ludziom swego plutonu 12 wypadków, zaczerpniętych z własnej praktyki podczas wojen światowej i rosyjskiej domowej, w których wywiadowcy nieprzyjacielscy przy pomocy różnych forteli starali się zdobyć potrzebne im wiadomości. Opowiadania te napisane są w formie przystępnej, żywo i dosyć interesująco.

LIGNAU A.—*Razwiedka w piechotie. Moskwa, 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 126.—C.B.W. sygn. 76.033/II.*

Praca ma na celu wypełnienie luki w sowieckiej literaturze wojskowej, w której odczuwało się brak pracy, poświęconej zwiadom piechoty. Jako podstawę autor przyjął sowieckie oficjalne poglądy na zwiady oraz własne doświadczenie wojenne.

TUCHACZEWSKIJ M.—*Woprosy wysszego komandowanija. Moskwa, 1924, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 16.—C.B.W. sygn. 33.779/II.*

Broszura Tuchaczewskiego porusza sprawy związane z dowodzeniem wielkiemi jednostkami. Składa się ona z 2 zasadniczych części. W pierwszej mówi autor o podstawowych zagadnieniach strategji, w drugiej o organizacji dowództw i sztabów.

ORGANIZACJA I WYSZKOLENIE POSZCZEGÓLNYCH BRONI.

A. PIECHOTA.

LIGNAU A.—*Piechota. Moskwa, 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 550.—C.B.W. sygn. 75 441/II.*

Praca omawia organizację współczesnej piechoty, jej skład oraz użycie w natarciu i obronie. Zagadnienie walki nocnej potraktowane jest tylko w kilku słowach, działań zaś w górach i lasach oraz marszów i odpoczynków autor nie porusza wcale, zamierzając poświęcić w przyszłości tym zagadnieniom oddzielne studjum. Książka składa się z 12 części: I. Rola piechoty w bitwie współczesnej; II. Zasadnicze czynniki piechoty: człowiek i broń; III. Środki walki współczesnej piechoty; IV. Taktyczne zestawienie środków walki piechoty; V. Właściwości piechoty jako wynik współdziałania zasadniczych czynników—człowieka i broni; VI. Zadania piechoty jako wynik jej cech zasadniczych; VII. Organizacja współczesnej piechoty; VIII. Teren. Jego znaczenie taktyczne; IX. Właściwości walki; X. Organizacja walki; XI. Walka obronna; XII. Walka zaczepna.

B. KAWALERJA.

BRANDT G.—*Oczerki sowriemiennoj konnicy po opytu wojny. Moskwa, 1924, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 90.—C.B.W. sygn. 69.697/I.*

Jest to przekład niemieckiej pracy (Studien über neuzeitliche Kavallerie an Hand der Kriegserfahrungen. Charlottenburg, 1924 Off. Worte. — C. B. W. sygn. 75.709/II), której autor na podstawie doświadczenia kampanji 1918 r. w Palestynie i rosyjsko-polskiej wykazuje, że i w przyszłych wojnach udziałem jazdy będzie wykonywanie samodzielnych poważnych zadań i spełnianie roli odwodu naczelnego dowództwa.

Ppłk. Brandt podziela panujące w wojsku sowieckiem poglądy na organizację kawalerji i jej użycie.

Razwiedka konnicy.—Sbornik statiej pod riedakciej S. M. Budiennogo.—Moskwa, 1924, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 79. — C.B.W. sygn. 33 783/II.

Książkę opracowały wspólnie, sekcje kawaleryjskie Wojskowego Towarzystwa Naukowego, Akademji Wojskowej i Wyższych Kursów Akademickich R.K.K.A. Składa się ona z 6 prac: I W. Mikulin—Praca szwadronu zwiadowczego; II. A Piewniew — Zwiady jazdy dywizyjnej; III. M. Swiecznikow — Wypadki zastosowania zagonu jazdy strategicznej, jako środka zwiadów i łączności; IV. L. Fiedorienko — Wsparcie kawalerji zwiadowczej lekką piechotą; VI. W. Wierchowskij — Współdziałanie kawalerji i piechoty w służbie zwiadowczej.

C. ARTYLERJA.

ŁAGOWSKIJ A.—*Artillerijskaja razwiedka. Moskwa 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 103.—C.B.W. sygn 75 916/.*

Książka zawiera popularny, przeznaczony dla żołnierzy, wykład służby zwiadowczej w artylerji. Składa się ona z 7 rozdziałów: I. Na co potrzebne są artylerji zwiady i jak je należy dokonywać; II. Wyekwipowanie zwiadowcy III. Zwiady terenu; IV. Zwiady nieprzyjaciela; V. Służba kwatermistrza; VI; Służba konnego łącznika; VII. Co powinien wiedzieć dobry zwiadowca.

D. SAPERZY.

KOTOW, SKLAR, TIEPŁOW, KUCZEROWSKIJ, SZUSTARIEW, FORTUNATOW i BURSKIJ—*Maskirowocznyj maniewr R. K. K A 1924 goda.— Moskwa, 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str 106, 2 mapki, 11 aerofotografij i 23 zwykle fotografje*

Książka powstała jako rezultat opracowania doświadczenia 2-dniowych manewrów w maskowaniu, które odbyły się w dn. 21 i 22.VIII 1924 r. w okolicach Moskwy pomiędzy oddziałami moskiewskiego okręgu i szkołami wojskowemi. Składa się ona z opisu działań strony czerwonych i niebieskich oraz dodatków, zawierających instrukcje i rozkazy podczas manewrów. Część II—omawia działalność zwiadowczą lotnictwa jednej i drugiej strony, a część III — sposoby maskowania i ich ocenę.

MICHIEJEW S. — *Tiechniczeskija sriedstwa bor'by i taktika inżyniernych i tiechniczeskich wojsk. — Moskwa, 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 157. —C.B.W. sygn 111 265/II.*

Jest to właściwie podręcznik taktyki technicznych wojsk przeznaczony dla szkół wojskowych, ale wskutek braku książki któraby w przystępnej formie ujmowała całokształt techniki wojskowej autor rozszerzył ramy pracy czyniąc z niej informator z tej dziedziny dla oficera innych rodzajów broni.

Wykład każdego z omawianych zagadnień składa się z 3 części: 1) krótkie informacje techniczne, 2) wynikające z nich wskazówki taktycznego wykorzystania danego rodzaju technicznych wojsk, 3) prawdopodobne drogi rozwoju danej dziedziny techniki wojskowej.

Działy książki: organizacja i użycie wojsk technicznych, rola saperów w natarciu i obronie, maskowanie, elektrotechnika, środki świetlne, wojska kolejowe oddziały pontonierskie, wojna minowa, wojska pancerne, chemiczne środki walki, służba łączności, służba transportów.

E. WOJSKO ŁĄCZNOŚCI.

DE WAEL GUSTAV—*Le chien auxiliaire du combattant. Bruxelles, 1926, Buggenhoudt. Str. 182.— C.B.W. sygn. 111.220/II*

Doświadczenia wojenne wskazywały, że psy oddawały podczas walk wielkie usługi, zwlaszcza jako pomocnicy czat i patrolów oraz jako dostawcy

rozkazów w pasach specjalnie ostrzeliwanych, a wreszcie jako zaprzęgi. Z drugiej zaś strony stwierdzono niejednokrotnie, że zawodziły jako czynniki łączności i że odpływ sił ludzkich dla szkolenia tego rodzaju psów nie odpowiadał osiągniętym korzyściom. De Wael jednak rozpatrzywszy te wypadki dochodzi do przekonania, że ujemne objawy używaniu psów nie tkwią w ogólnych cechach ujemnych tego materjału lecz są następstwem złego doboru i złej tresury W omawianej książce daje autor wskazówki ułatwiające trafny wybór a następnie omawia organizowanie psiarni, szkolenie materjału przy ścisłem uwzględnieniu psiej psychologji a wreszcie dobór i szkolenie personelu instruktorskiego. Całość przedstawia gruntowne i ciekawie ujęte studjum, uzupełnione licznemi zdjęciami i wzorami.

BERNAY ALEXANDER, *Obstlt.—Der Rahmen, sein Aufbau, seine Bedeutung für die Nachrichtenverbindungen der Division im Bewegungskriege. Charlottenburg, 1926, Offene Worte. Str. 105, 28 szkiców.—C.B W. sygn. 111 233/II.*

Praca ppłk. Bernaya stanowi drugi zeszyt cyklu, poświęconego zagadnieniom służby łączności (poprzedni tegoż autora p. t. Stammleitung. Berlin, 1925, Off. Worte—Str. 65+5 szk —C B.W. 65.249/II) i omawia budowę trwałego systemu telefonicznej łączności w czasie walki. Autor, uważający utrzymanie dokładnej łączności między artylerją a piechotą za jeden z podstawowych czynników zwycięstwa, rozpatruje zarówno organizacyjne, techniczne, jak taktyczne i osobowe czynniki nawiązania i utrzymania takiej sieci łączności. Praca rozpada się na następujące grupy zagadnień: Środki łączności podczas wojny ruchowej. Drutowe połączenie. Rozbudowa sieci łączności w obrębie dywizji. Sieć łączności piechoty dywizyjnej Sieć łączności kawalerji dywizyjnej. Sieć łączności artylerji dywizyjnej. Środki łączności bez drutu Zasadnicze różnice między drutowemi środkami łączności a środkami bez drutu.

F. WOJSKA LOTNICZE.

NIKOLSKIJ M.—*Rukowodstwo po bombomietaniju s samolotow. Moskwa, 1924, Wysszij Wojennyj Riedakcjonnyj Sowiet. Str, 126 —C.B.W. sygn. 66.172/II.*

Książka ta została opracowana przez naczelnego instruktora „Wyższej Szkoły strzelania powietrznego i rzucania bomb", który ujmuje w niej w podręcznikowy sposób zagadnienia związane z bombardowaniem lotniczem.

Składa się ona z 4 części. Pierwsza poświęcona jest teorji bombardowania z samolotów, druga omawia sprzęt służący do bombardowania i rodzaje bomb, trzecia wyszkolenie w bombardowaniu lotniczem, wreszcie czwarta — metodykę kursu miotania bomb lotniczych.

WYCHOWANIE FIZYCZNE.

BURES PROKOP — *Le sports et l'éducation physique en Tchécoslovaquie. Prague, 1926, Edit „Orbis". Str. 250 —C.B.W. sygn. 111 134/I.*

Książkę tę, poświęconą rozwojowi kultury fizycznej w Czechosłowacji, wydano w czerwcu 1926 r. w związku z międzynarodowym zjazdem towarzystw gimnastycznych, który się odbył w Pradze. Książka dzieli się na dwie części. W piewszej zestawia autor materjały, wskazujące na zainteresowanie czynników kierowniczych dla sportów, począwszy od prez. Masaryka i ministerstw Wychowania Fizycznego, Spraw Wojskowych i Oświaty, a skończywszy na Uniwersytetach i społeczeństwie. W drugiej części omawia dziedziny sportu, które uprawiają obecnie w Czechosłowacji, i rezultaty, jakie na każdem polu osiągnięto Książka zwraca uwagę głównie na działalność w obrębie związków czechosłowackich, uwzględnia jednak krótko także ruch sportowy w związkach niemieckich, znajdujących się w Czechosłowacji.

Leitfaden für den Unterricht im Heerre. Herausgegeb. vom Reichswehrministerium. 2 Aufl. Berlin, 1926, Mittler. Str. VI, 153.—C.B.W. sygn. 111 534/II.

Książkę tę przeznaczono dla wojskowych jako podręcznik, mogący ich zorjentować w zakresie obowiązków i uprawnień. Przełożonym ma on być wskazówką przy nauce służby, podwładnym pomocą dla przypomnienia w sprawach nauczanych. Opuszczono przytem wszystko co się znajduje w regulaminach Poważne miejsce wyznaczono zagadnieniu wojny światowej. Całość rozpada się na następujące działy: 1) Obowiązki żołnierza zawodowego; 2) Ustawa wojskowa, organizacja niemieckiej siły zbrojnej, 3) Organizacja marynarki niemieckiej, 4) Stosunek podporządkowania żołnierzy, 5) Umundurowanie i oporządzenie, 6) Urlopy, 7) Oddawanie honorów, 8) Awanse i przeniesienia, 9) Żołd, 10) Wyżywienie żołnierzy, 11) Wojskowe prawo zażaleń, 12) Przepisy małżeńskie, 13) Opieka nad wojskowymi, 14) Wojna światowa r. 1914—18 r., 15) Niemiecka flota podczas wojny, 16) Wojna kolonialna.

TAKTYKA.

COURBIS J., *cpt.—L'artillerie au Maroc et l'expérience de 1925. Paris, 1926, Levrault. Str. 51.—C.B.W. sygn. 34.106/II.*

Autor rozpatruje działania wojenne w Maroku w r. 1925 i wskazuje różnicę zarówno w stosunku do poprzednich działań na tym froncie, jak i w stosunku do frontu europejskiego w czasie wojny światowej. Specjalną uwagę przytem poświęca autor artylerji i omawia przyczyny różnorodności walki artylerji na terenie marokańskim, środki i metody stosowane przez nią w tych walkach a wreszcie sprzęt artyleryjski. Praca rozpada się na następujące rozdziały: 1) Specjalny charakter wojny w Riffie, a mianowicie charakterystyka przeciwnika, terenu i środków użytych; 2) Artylerja w bitwie; 3) Sprzęt artyleryjski.

BARRAND, *cdt.—Tactique d'infanterie. 2 édit. Rio de Janeiro, 1925, Estado-Major do Exercito. Str. IV, 200.—C.B.W. sygn. 111 248/II.*

Na podstawie 4 przykładów rzeczywistych, które przeżył autor w 2 bataljonie francuskiego 82 p. p. w czasie między marcem a październikiem 1918, a więc w okresie wojny ruchowej—rozpatruje autor obszernie taktykę nowocześnie prowadzonego bataljonu. Przedstawienie autora dotyka zarówno korzystnych jak i niepomyślnych dla jego bataljonu wydarzeń. Pracę wyjaśnia 18 szkiców.

CLEMENT-GRANDCOURT, *col.—La tactique au Levant. Paris, 1926, Lavauzelle. Str. 324—C.B.W. sygn. 111.249/II.*

Opierając się na doświadczeniach wojny polsko-rosyjskiej z r. 1919/20 oraz grecko-tureckiej z r. 1921/22 kreśli autor swe uwagi o typie wojny na Wschodzie. Główny akcent kładzie na znaczenie przestrzeni i związaną z tem konieczność manewru, to zaś prowadzi go do uwag organizacyjnych i dotyczących rodzaju zaopatrzenia. Praca dzieli się na następujące ustępy: 1) Kraj; 2) Nieprzyjaciel; 3) Nasze wojska i posilkujący je; 4) Strategja i taktyka ogólna; 5) Rodzaje taktyki: 6) Marsze i posługi; 7) Łączność, komunikacje i wyżywienie; 8) Organizacja, uzbrojenie i sprzęt.

WARFOLOMIEJEW N.—*Opieratiwnyje dokumienty wojskowych sztabow. Izdanije wtoroje dopolniennoje i isprawlennoje. Moskwa, 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 110.—C.B.W. sygn. 34.031/II.*

Jest to rodzaj krótkiego podręcznika, poświęconego służbie operacyjnej sztabów, składającego się z następujących rozdziałów: I. Prowadzenie operacyj (z punktu widzenia pracy dowództw, sztabów i poszczególnych oddziałów

sztabu) II. Meldunki, składane wyższym dowództwom; III. Operacyjny meldunek Szefa Sztabu; IV. Plan przewidywanych działań; V. Rozkazy operacyjne; VI. Zestawienia; VII. Ewidencja.

NIEZNAMOW A.—*Takticzeskije biesiedy.—Leningrad, 1925, Wojennoje Izdatielstwo Leningradskogo Wojennogo Okruga. Str. 128.—C.B.W. sygn. 111.547/II.*

Książka, przeznaczona dla młodszych oficerów czerwonej armji, jest treściwem vademecum w różnych dziedzinach taktyki. Składa się ona z 7 działów: I. Dowodzenie (decyzja, najbliższe zadanie, ekonomja sił, dowódca, umiejętność rozkazywania, co pisać w rozkazach); II. Ogólne warunki powodzenia w walce (ujęcie inicjatywy, szybkość marszów i działań bojowych, zaskoczenie); III. Zwiady (zadanie zwiadów ich organizacja i wykonywanie, obserwacja); IV. Odwód; V. Działania nocne; VI. Taktyka okopów i drutów (taktyka i fortyfikacja polowa, zakres prac, przeszkody, rowy łącznikowe, odwód ogniowy, przeciwnatarcie, przykład umocnienia odcinka dywizji); VII. Udział lotnictwa i broni chemicznej w różnych rodzajach walki.

WARFOŁOMIEJEW N.—*Taktika polskoj armji. Moskwa, 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 95.—C.B.W. sygn. 33 069/I.*

We wstępie autor omawia pobieżnie tworzenie się polskich formacyj wojskowych podczas wojny światowej przy wojsku austrjacko-węgierskiem, rosyjskiem i francuskiem, które posłużyły jako zawiązek obecnego wojska polskiego.

Właściwa praca dzieli się na 3 części. W pierwszej mamy krótki przegląd najważniejszych regulaminów (regulamin piechoty, artylerji, kawalerji, służby polowej, czołgów z 1920 r., obrony przeciwgazowej). Autor podkreśla tutaj ofensywnego ducha polskich regulaminów. Druga część omawia taktykę poszczególnych rodzajów broni w następującym porządku: organizacja, skład i uzbrojenie jednostek taktycznych, wyszkolenie, działania bojowe (taktyka właściwa). Trzecia część poświęcona jest składowi, organizacji, uzbrojeniu i walce dywizji piechoty.

W książce jest trochę błędów bądź tendencyjnych, bądź też wynikających z ignoracji autora.

NAUKA O BRONI.

Beschreibung und Behandlung des Karabiners 98. Berlin, 1926, Zuckschwerdt. Str. 42.—C.B.W. sygn. 33 814/II.

Książeczka stanowi umiejętnie opracowane vademecum żołnierza i podoficera w kwestji karabinu 98. Autor, doświadczony fachowiec, rozbija całe zagadnienie na 175 pytań, opatrzonych odpowiedziami, a ujętych w następujące grupy: 1) Opis karabinu 98; 2) obchodzenie się z karabinem 98; 3) czyszczenie karabinu 98 4) amunicja do broni piechoty; 5) bagnet 84/98 oraz 6) ochraniacze zamku.

Jasny język i krótkie ujęcie poruszanych zagadnień—czynią książeczkę wartościową.

COUISSIN PAUL—*Les armes Romaines. Paris, 1926, Libr. de la Sec. de l'Hist. de France. Str. XLV, 551, 191 szk. i 6 tabl.—C.B.W. sygn. 111.229/II.*

Dzieło to poświęcone jest badaniom nad uzbrojeniem żołnierza rzymskiego a głównie legjonisty, nie zajmuje się zaś ani organizacją wojska, ani sprzętem oblężniczym, ani taktyką Rzymian. W badaniu swem przechodzi autor kolejno wszystkie fazy zmian, jakim podległa piechota i kawalerja rzymska. W początkowej więc epoce wskazuje wpływy helleńskie, później gallijkie, dalej kartagińskie, wreszcie te zmiany, jakie wprowadzono do uzbrojenia przy dostosowaniu się do sposobu walki z Germanami. Praca jest oryginal-

nym rezultatem długich i bardzo gruntownych badań, opartych na wyzyskaniu rzymskiej i greckiej literatury, przedewszystkiem jednak na wykopaliskach, monetach i płaskorzeźbach współczesnych odnośnej fazie uzbrojenia.

GEOGRAFJA I KARTOGRAFJA.

MORTENSEN HANS, *Dr.—Lithauen. Grundzüge einer Landeskunde. Hamburg, 1926, Friederichsen. Str. XVII, 321, 8 map.—C.B.W. sygn. 111 310/II.*

Omawiana książka jest pierwszą niemiecką na większą skalę napisaną książką o Litwie. Autor czerpie swe wiadomości nie tylko z literatury, ale bierze je z autopsji kraju i z poznania stosunków, oraz z niedrukowanych materjałów oficjalnych i prywatnych. Książka dzieli się na następujące rozdziały: 1) Położenie i granice 2) Warunki geologiczne. 3) Klimat 4) Konfiguracja terenu. 5) Fauna i flora. 6) Krótki rys historji Litwy. 7) Gospodarstwo leśne. 8) Myśliwstwo, rybołóstwo, przemysł i t. d. 9) Dokładny opis Litwy pod względem etnograficznym, gospodarczym, kulturalnym i t. d.

ZIELENCOW M.—*Leningrad kak wychod na morskije puti mirowogo znaczenija. Leningrad, 1924, Put'k znaniju. Str. 95.—C.B.W. sygn. 34.030/II.*

Książka omawia następujące zagadnienia: I. Geograficzna i ekonomiczna rola Newy; II. Zatoka Fińska jako środowisko geograficzne; III. Rola portu kronsztadzkiego w handlu zagranicznym Rosji; .V. Wzajemne oddziaływanie na siebie Kronsztadu i Leningradu; V. Budowa portu handlowego na wyspie Gutujewskiej i jego rozwój w okresie przedwojennym; VI. Znaczenie przemysłowe portu; VII Zasadnicze objekty portowe; VIII. Walka z zamarzaniem zatoki Fińskiej; IX Leningrad jako port i jego znaczenie dla Z. S. S. R.

LECHEN—*Finlandja. Moskwa, 1924, Wysszij Wojennyj Riedakcjonnyj Sowiet. Str. 35, 1 mapka.—C.B.W sygn. 75 561/I.*

Agitacyjna broszura, mająca na celu danie ogólnych wiadomości o Finlandji żołnierzom czerwonej armji (stosunek Finlandji do Rosji Sowieckiej, sytuacja ekonomiczna, partje polityczne, położenie robotników i chłopów i t d.) Autorem jej jest fiński komunista, znajdujący się na emigracji w Rosji.

ARTHUR LÉVY—*Service géographique de l'armée 1914—1918. Paris, 1926, Levrault. Str. 74. — C.B.W. sygn. 34 155/II.*

Autor omawia ogromne usługi, jakie Oddział Geograficzny oddał Francji podczas wojny światowej. Oświetla więc stan rzeczy z lat dawnych a zwłaszcza z r. 1870/1 i z początku wojny światowej, wskazując jego niższość w porównaniu z zagranicą i spowodowane tem szkody, a następnie wyjaśnia dokonane prace, ich technikę i metodę oraz ich wpływ na ułatwienie zadań wojska w polu.

Die wichtigste geographische Literatur über das Russische Reich seit dem Jahre 1914 in russischer Sprache. Zusammengestellt v. Anger, Dr. Hamburg, 1926, Friederichsen. Str. 64—C.B.W. sygn. 33.316/II.

Wydawnictwo to stanowi 6 zeszyt królewieckiego wydawnictwa ukazującego się p. t. *Veröffentlichungen des Geographischen Instituts der Albertus-Universität zu Königsberg.* Autor zbiera w tej pracy najważniejszą literaturę geograficzną, dotyczącą Rosji, która się ukazała w języku rosyjskim po r. 1914. Wykaz obejmuje zarówno monograficzną literaturę, jak i artykuły ogłoszone w pismach fachowych, a chociaż nie jest wyczerpujący posiada poważną wartość orjentacyjną. Autor układa swój wykaz działowo w 15 grup, a mianowicie: 1. Bibljografja. 2. Czasopisma i wydawnictwa perjodyczne. 3. Mapy i atlasy 4. Opisy kraju. 5. Ukształtowanie terenu 6. Nawodnienie. 7. Klimat. 8 Ziemia 9. Flora. 10. Fauna. 11. Ludność 12. Zasiedlenie i komunikacje. 13. Gospodarstwo. 14. Polityka 15. Historja geograficznych badań rosyjskich

RANGE PAUL, DR—*Die Isthmuswüste und Palästina.* *Berlin, 1926, Bornträger. Str. VI, 82.—C.B.W. sygn. 33.915/II.*

Jak wiadomo z przebiegu działań wojennych, praca geologów w czasie wojny, zwłaszcza na terenach bezwodnych lub nadmiernie wilgotnych miała pierwszorzędne znaczenie operacyjne. Stąd zwłaszcza Niemcy poświęcali jej dużo uwagi. Poczynione wtedy doświadczenia stanowią teraz podłoże cyklu p. t. *Kriegsschauplätze geologisch dargestellt.*

Autor obecnej pracy znany geolog i major w rezerwie, który podczas wojny miał zlecone badanie terenu palestyńskiego dla zapewnienia wojsku wody—daje w tej książce obraz geologiczny pustyni istmijskiej i Palestyny.

Książka porusza przytem następujące sprawy: 1) Pustynia istmijska; 2) Paleontologja i paleogeografja jurajskich i kredowych uwarstwień na pustyni istmijskiej; 3) Filistja; 4) Równina Saron; 5) Rzut oka na zachodniojordańską wyżynę Palestyny; 6) Stratigraficzny przegląd; 7) Tektonika; 8) Klimat i kształtowanie terenu; 9) Mineralne właściwości terenu; 10) Nawodnienie tego terenu.

PRAWO, ADMINISTRACJA, POLITYKA I PUBLICYSTYKA.

RENOUVIN PIERRE—*Les formes du gouvernement de guerre.* *Paris, 1926, Publ. de la dotation Carnegie. Str. XII, 185.—C.B.W. sygn. 110.950/II.*

Książka ma na celu zapoznać nas ze zmianami, jakim podległa francuska administracja podczas wojny. Wskazuje też ona, że zmiany te, zachowawszy naogół formy dawne, wprowadziły w te formy, nowego ducha. Praca rozpada się na 3 części. W pierwszej omawia autor przedwojenną organizację władz publicznych, zmiany przewidziane na wypadek wojny i poglądy na t. zw. władze wojenne. W drugiej rozpatruje administrację wojenną i wolności publiczne; następnie świadczenia publiczne i powstanie nowych władz, jak Komitetu Wojny, Naczelnego Dowództwa i t. d; wreszcie przedstawia zmiany zaszłe w zakresie uprawnień parlamentu. W trzeciej części zestawia i oświetla nowe prądy w zakresie administracji, powstałe pod wpływem doświadczeń i skutków wojny.

NAUDEAU LUDOVIC — *La guerre et la paix.* *Paris, 1926, Flammarion. Str. 259.—C.B.W. sygn. 110.664/II.*

Książka należy do literatury politycznej i omawia współczesne problemy zapewnienia pokoju Europie. Podstawowe zagadnienie książki to problem t. zw. sécurité, rozmaicie w różnych państwach przez różnych polityków rozumiany (autor przytacza 14 takich opinij), a tworzący oś pokoju europejskiego. Drugie zagadnienie to rola Ligi Narodów w tym względzie oraz kroki przez nią poczynione; poważne tutaj miejsce zajmują pertraktacje i traktat w Locarno.

HAUSHOFER KARL, DR.—*Wehrhaftigkeit.* *Berlin, 1926, Bücherei Deutsche Wille. Str. 32—C.B.W. sygn. 110.658/I.*

Książka ta jest zbiorem propagandowych, zręcznie ujętych artykułów, z których pierwszego użyto na tytuł dla całości. Książka składa się z następujących części: Schlaf J.—Die gute Wehr und Waffen; Schultz-Oldendorf W — Der Faktor Wehrmacht in Staat und Wirtschaft; Rodenberg O. — Die Zerstörung der deutschen Wehrmacht; van der Leyen L — Das Reichsheer; Waldeyer-Härtz —Das deutsche Volk und seine Flotte.

TRUCHY HENRI, *prof.—Les finances de guerre de la France.—Paris, 1926, Publ. de la fondation Carnegie. Str. XII, 155.—C.B.W. sygn. 111.201/II.*

Prace wydane z fundacji Carnegiego a dotyczące gospodarczego problemu we Francji w czasie wojny, rozpadają się na cztery książki Jeze

w książce p t Wydatki Francji podczas wojny oraz Gide w książce p. t Koszta wojny dla Francji — omawiają zagadnienie obciążenia finansowego Francji w związku z wojną; Aupetit rozpatruje targ walut i ruch finansowy Francji podczas wojny, a wreszcie Truchy bada rozmaite źródła dochodów, uruchomione dla pokrycia wydatków wojennych, a więc pożyczki wojenne, podatki, emisje banknotów i t. d. Autor rozbija pracę na 8 części, przyczem w pierwszej części omawia zwykłe źródła dochodów państwowych, w drugiej oświetla całą politykę finansową Francji podczas wojny; w trzeciej porusza pożyczki na cele wojenne, użyczone przez Bank Francuski i Bank Algierski; w piątej omawia wewnętrzne pożyczki; w szóstej i siódmej pożyczki zewnętrzne, a w ósmej organizację finansową podczas wojny.

LUDENDORFF, *Gen. — Die Revolution von Oben. Lorch, 1926, Rohm. Str. 36.—C.B.W. sygn. 33 916/II.*

Broszura ta zawiera streszczenie dwóch wykładów, które gen. Ludendorff wygłosił na zebraniu związku oficerów rezerwy z początkiem r. 1926, a w których omawiając: „Koniec wojny" oraz „Zdarzenia przy zawieraniu zawieszenia broni", stara się wskazać, że wbrew jego zdaniu o sytuacji bojowej i żądaniu dalszej walki zawarto upokarzający pokój.

Całość stanowi tendencyjną, bezwartościową broszurę polityczną.

MOHR PAUL, *Dr.—Frankreich und Marokko.—Berlin, 1926, Mittler. Str. 40.—C.B.W. sygn. 33.768/II.*

Książeczka, stanowiąca 168 zeszyt znanego cyklu „Meereskunde", przedstawia krótko dzieje zajęcia Maroka przez Francuzów i następstwa tego faktu dla przeobrażeń gospodarczych, społecznych, kulturalnych i politycznych tego kraju.

POPOW GEORG — *Tscheka. Der Staat im Staate. Erlebnisse u. Erfahrungen mit der russischen ausserordentlichen Komission. Frankfurt, 1925, Frankfurter Societäts Druckerei. Str. 306.—C.B.W. sygn. 111.242/II.*

Książka stanowi rodzaj wspomnień autora, który mimo że był korespondetem wielu europejskich i amerykańskich pism został w Moskwie zaaresztowany i wrzucony do więzienia.

Książka jest napisana objektywnie, co tem silniej uderza, że autor przebył ciężkie chwile w rękach Czeki i że dzięki niej stracił swego brata. Autor poświęca swą książkę instytucji Czeka, t. j. znanemu urzędowi tajnej policji, w krytyce też swojej występuje tylko przeciw tej instytucji, zastrzegając się, że nie krytykuje temsamem państwowego systemu bolszewickiego; autor uważa bowiem, że Czeka stanowi państwo w państwie.

SIEBENEICHEN A. — *Aufstieg oder Verfall des Danziger Hafens 1919 — 1925 im Vergleich mit den Vorkriegsjahren. Danzig, 1926, Danziger Zeitungs-Verlagsgesellschaft. Str. 45.—C.B.W. sygn. 33 630/II.*

Na podstawie statystyki ruchu okrętowego w Gdańsku oraz obrotu towarowego—wykazuje autor korzyści, jakie wypływają dla Gdańska z połączenia z Polską. Porównanie przytem ruchu handlowego w portach Królewieckim i szczecińskim z Gdańskiem stwierdza, że gdy w tamtych portach liczby dotyczące ruchu, opadły w stosunku do przedwojennych, to w Gdańsku liczby te przekroczyły dwukrotnie dane przedwojenne. Obok oczywistych korzyści, wypływających z połączenia Gdańska z Polską porusza jednak autor i ujemne strony tego stosunku t. j. dysproporcję między wwozem i wywozem oraz upadek pewnych gałęzi handlu przedwojennego np. wina, soli oraz podupadnięcie pewnych przedsiębiorstw przemyslowych.

HISTORJA POLITYCZNA.

Russland auf dem Wege zur Katastrophe. Tagebücher des Grossfürsten Andrej und des Kriegsministers Poliwanow. Briefe des Grossfürsten an den Zaren. Hgb. von Gunther Frantz. Berlin, 1926, Deut. Verlagsgesellschaft f. Politik. Str. XXII, 343 — C.B.W. sygn. 111.601/II.

Tłumaczenie pamiętników dwóch ludzi, którzy stali blizko wypadków a częściowo ważną w nich rolę odegrali, W. Księcia Andrzeja i min. wojny Poliwanowa, rzuca ciekawe, lecz niewystarczające oświetlenie na bieg zdarzeń od r. 1915—do połowy 1916. Pamiętniki W. Księcia pisane bezpośrednio i bez chęci ich ogłaszania wzbudzają zaufanie i stanowią uzupełnienie dla posiadanych dotąd wiadomości o stosunkach panujących w otoczeniu cara. Pamiętniki Poliwanowa, człowieka ambitnego i grającego na popularność, miały służyć głównie do korzystnego przedstawienia autora.

Wydawca zaopatrzył pamiętniki obszernym wstępem historycznym, w którym omawia przygotowania Rosji do wojny oraz daje charakterystykę wybitniejszych postaci jak Poliwanowa, Rennenkampfa, Aleksiejewa i t. d.

DELBRÜCK HANS — *Vor und nach dem Weltkrieg. Politische Aufsätze 1902—1925. Berlin, 1926, Verlag f. Politik u. Wirtschaft. Str. 676.—C.B.W. sygn. 111.550/II.*

Omawiana książka stanowi 4 serje artykułów znanego publicysty, polityka i historyka niemieckiego, które on ogłaszał w okresie 1902—1925 w czasopiśmie „Preussische Jahrbücher". Grupę tę łączy treścią w jedną całość — polityczny i historyczny światopogląd autora, a konstrukcyjnie — zagadnienie wojny światowej, której przesłanek należy na wiele lat przedtem na różnorodnych polach doszukiwać. Wielka kultura naukowa autora, dozwalająca mu nie tylko na wewnętrzne sprawy niemieckie ale i na kwestje zagraniczne patrzeć okiem objektywnem, duża niezależność polityczna i odwaga autorska oraz poważne wyrobienie polityczne czynią z tej książki lekturę interesującą i rzucającą ciekawe światło na ostatnie ćwierćwiecze historji niemieckiej.

Książka rozpada się na dwie części: na polityczną i na historyczną, przyczem pierwsza zawiera 51 a druga 11 artykułów. Do najciekawszych artykułów należą: 1) Stanowisko Niemiec w światowej polityce (1902), 2) Niemcy i Anglja (1904) 3) Anglja, Niemcy, Francja i kwestja marokańska (1905), 5) Niemcy i ogólno-światowe położenie (1905), 6) Ograniczenie zbrojeń, Anglja, Niemcy (1907), 7) Zamieszki bałkańskie, groźba wojny i stosunek Anglji do Niemiec (1908), 9) Marokański układ i jego wpływ na niemieckie stosunki wewnętrzne i t. d.

MICKIEWICZ WŁADYSŁAW—*Pamiętniki. T. 1. Warszawa. 1926, Gebethner. Str. 454.- C.B.W. sygn. 110.953/II.*

Ta niezwykle ciekawa książka przerzuca czytelnika w odległą epokę emigracji po powstaniu listopadowem. Zaznajamia nas przytem z ideałami Adama Mickiewicza, jako Polaka i myśliciela oraz z jego otoczeniem polskiem i obcem a równocześnie z prądami, nurtującemi ówczesną, śniącą o „wiośnie narodów" epokę.

Autor dzięki imieniu ojca nadzwyczaj ustosunkowany, a przytem utalentowany opowiadacz i bystry obserwator zgromadził w swej książce skarbnicę rysów, charakteryzujących środowisko paryskie w okresie lat 1840 do 1861.

HOLBORN HAJO, *Deutschland und die Türkei 1878—1890. Berlin, 1926, Verlagsges. f. Politik u. Gesch. Str. V, 116.—C.B.W. sygn. 110.993/II.*

Obudzone w ostatnich czasach studja nad polityką Bismarka rzuciły dużo światła nie tylko na jego główne posunięcia polityczne, ale i na sprawy drobniejsze, które za rządów jego rozpoczęte, wyciskały za następnych rządów silne piętno na całości polityki niemieckiej. Do takich spraw należą początki

niemiecko-tureckich stosunków. Autor, omawianej książki, oparł się w swej pracy nietylko na drukowanej literaturze ale i na źródłowym materjale oficjalnym i prywatnym. Dzięki temu rezultaty jego pracy wnoszą dużo nowego nietylko do politycznej ale i do gospodarczej strony zagadnienia i pozwolają zorjentować się w siłach, które w dalszym rozwoju miały wywrzeć wpływ na zagadnienia wielkiej polityki międzynarodowej, uwidocznione w układzie rzeczy w czasie wojny światowej. Praca dzieli się na dwa rozdziały: pierwszy—poświęcony tureckiej polityce Bismarka w latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia i drugi—stanowisku Bismarcka wobec sprawy budowy kolei bagdadzkiej.

VERGÉ ARSÈNE, *col.—Avec les Tchécoslovaques. 2 édit. Paris, 1926, Guillon, Str. 201.—C.B.W. sygn. 111.280/II.*

Przewodniczący misji wojskowej dla sprawy czeskiej w Rosji, płk. Vergé opisuje swoje przeżycia z oddziałami i reprezantami czeskimi na terytorjum rosyjskiem od r. 1917 aż do r. 1919.

Książka podzielona na dwie części, omawia w pierwszej wypadki zaszłe na Ukrainie i w Rosji europejskiej, a w drugiej zdarzenia na Syberji.

Entuzjastyczna sympatja autora dla działaczy sprawy czeskiej w tym okresie nie wzbudza w czytelniku wiary w objektywizm autora

KURŁOW P., *gen.—Gibiel impieratorskoj Rossiji. Berlin 1923, Knigoidatielstwo Otto Kirchner i K-o. Str. 223.—C.B.W. sygn. 66.068/II.*

Gen. Kurłow, długoletni szef korpusu żandarmów, wydał na emigracji swe wspomnienia, obejmujące okres panowania Mikołaja II. Najciekawsza jest część książki, poświęcona rosyjskiemu ruchowi rewolucyjnemu w latach 1905—1907, kiedy autor był gubernatorem mińskim, oraz sprawa zabójstwa prezesa rady ministrów Stołypina w Kijowie, która spowodowała dymisję Kurłowa. Po wybuchu wojny został on powołany na stanowisko zastępcy dowódcy dyneburskiego rejonu wojennego, a następnie na stanowisko generał-gubernatora nadbaltyckich gubernij. Z całej książki wyraźnie przebija tendencja autora, dążącego do przedstawienia w jak najkorzystniejszem świetle rosyjskiego ancien regime'u, czego zresztą bynajmniej nie stara się ukryć, zaznaczając we wstępie, że jest zwolennikiem monarchji absolutnej, która jego zdaniem jest jedyną formą rządów, odpowiadającą charakterowi narodu rosyjskiego.

HISTORJA WOJENNA.

KOROLKOW G. — *Srażenije pod Szawli. Moskwa—Leningrad, 1926, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 78, 1 mapka.—C. B. W. sygn. 75 998/II.*

Jest to opis walk niemeńskiej armji niemieckiej gen. v. Belowa z 5 rosyjską armją gen. Plehwe, toczonych w dn. 14 — 25 lipca 1915 r, w rejonie Szawel. Walki te są jedną ze składowych części austryjacko-niemieckiej ofensywy z lata 1915 r.

Praca składa się z 6 rozdziałów. I—omawia położenie obu przeciwników przed rozpoczęciem ofensywy niemieckiej; II — plany v. Belowa i Plehwego oraz ich porównanie; III - opis pola bitwy; IV — pierwszy okres bitwy, obejmujący 6-dniowe natarcie lewego skrzydła armji niemieckiej; V — niemiecka próba podwójnego oskrzydlenia Rosjan; VI—trzeci okres bitwy—natarcie czołowe Niemców, połączone z próbą obejścia lewego skrzydła Rosjan.

We wnioskach końcowych Korolkow omawia działania w tej bitwie poszczególnych rodzajów broni u Niemców i Rosjan.

KOROLKOW G.—*Niesbywszijesia Kanny. Moskwa, 1926, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 52.—C.B.W. sygn. 65.218/II.*

Autor omawia austrjacko-niemiecką ofensywę z lata 1915 r, w której założeniu dopatruje się analogji z planem bitwy pod Kannami.

Operacja ta dobrze przemyślana przez ówczesnego szefa sztabu niemieckiego naczelnego dowództwa gen. Falkenhayna, polegała na uderzeniu na obydwa brzegi cięciwy łuku Osowiec—Lwów, jaki tworzył front rosyjski przed Warszawą, przy równoczesnem związaniu tutaj sił rosyjskich natarciem czołowem. Niepowodzenie operacji spowodowały z jednej strony zbytnia lojalność Falkenhayna w stosunku do Austrjaków, dążących przedewszystkiem do wyparcia Rosjan z Galicji oraz odciągnięcie zbyt dużych sił na skrajne lewe skrzydło, co uniemożliwiło należyte zorganizowanie uderzenia nad Narwią.

KLUJEW L.—*I-aja konnaja armija na polskom frontie w 1920 g. Opyt strategiczeskogo issledowanija. Leningrad, 1925. Wojennoje Izdatielstwo Leningradskogo Wojennogo Okruga. Str. 111, 1 mapa, 15 szkiców sytuacyjnych. — C. B. W. sygn. 110.003/II.*

Praca Klujewa omawia 4-miesięczne (25.V.—27.IX.) działania wojenne konnej armji Budiennego w wojnie z Polską.

Składa się ona z 5 rozdziałów: I. — Zagon na Żytomierz — Berdyczów i udział w rozbiciu 3 polskiej armji; II.—Działania w rejonie Korosteń — Nowogród Wołyński; III. — Operacja na Równe; IV.—Działania konnej armji w rejonie Dubno—Łuck—Brody i walki o Lwów; V. — Działania w kierunku Krasnystaw—Lublin i odwrót w rejon Berdyczów—Żytomierz.

Niektóre fragmenty tej książki były już drukowane w różnych sowieckich czasopismach wojskowych.

NADIEŻNYJ D.—*Boj u Łaszczewa w awgustie 1914 g. Moskwa, 1926, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 30, 2 mapki.—C. B. W. sygn. 65.242/II.*

Autor rozpatruje w swej pracy bitwę spotkaniową, jaką dn. 27 i 28 VIII. 1914 stoczyła 10 rosyjska dywizja piechoty z 15 austrjacką dywizją piechoty. Był to jeden z epizodów operacji tomaszowskiej, kiedy to lewe skrzydło rosyjskiej 5 armji, wykonywujące ruch oskrzydlający siły austrackie pod Tomaszowem Lubelskim, zetknęło się z usiłującą je ze swej strony oskrzydlić grupą arcyksięcia Józefa Ferdynanda.

Autor, jeden z uczestników bitwy, poddaje surowej krytyce działania obu przeciwników, wykazując, że zwycięstwo Rosjan było właściwie dziełem przypadku.

RIEDKIN-RYMASZEWSKIJ A. — *Diejstwija XXX— korpusa w łuckom proryvie maj-ijuń 1916 g. Moskwa—Leningrad, 1926, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 30, 6 mapek.*

Autor omawia przełamanie frontu austrjackiego latem 1916 r. podczas t. zw. ofensywy brusiłowskiej, dokonane przez 8 armję rosyjską, w której skład wchodził XXXII korpus. Książka składa się z następujących rozdziałów: siły i środki przeciwników; przygotowanie przełamania; pierwszy dzień walki (4.VI); drugi dzień walki (5.VI); trzeci dzień walki (6.VI); walki dn. 8.VI; forsowanie rz. Ikwy; walki dn. 10.VI; pościg; przegrupowanie korpusu; forsowanie rz. Plaszówki; walki dn. 15.VI.

W uwagach końcowych Riedkin-Rymaszewskij wskazuje, że w okresie ofensywy korpus posunął się o 50 km naprzód. Wskutek niezdecydowania dowództwa świetnie zapowiadające się działania korpusu zostały po sforsowaniu Plaszówki wstrzymane.

ISSERSON G. — *Kanny mirowoj wojny. Moskwa, 1926, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. 134, 6 szkiców.—C.B.W. sygn. 76 269/II.*

Praca poświęcona bitwie pod Tannenbergiem, którą autor nazywa Kannami wojny światowej. Składa się ona z następujących rozdziałów: I — Niemiecki plan rozwinięcia strategicznego na wschodnim teatrze wojny; II—Prusy Wschodnie; III — Rozwinięcie 8 armji niemieckiej w sierpniu 1914 r. i jej pierwsze działania wojenne; IV — Zmiana dowództwa 8 armji niemieckiej; V—Rozwinięcie i plan działań 2 armji rosyjskiej; VI—Plan nowego dowództwa niemieckiego; VII—Koncentracja 8 armji niemieckiej i jej pierwsze walki

z 2 armją rosyjską; VIII—Ofensywa 2 armji rosyjskiej gen. Samsonowa; IX—Przed rozpoczęciem ofensywy niemieckiej (24 i 25.VIII); X—Przejście 8 armji do natarcia; XI—Przełamanie lewego skrzydła 2 armji rosyjskiej; XII—Rosyjskie dowództwo wobec początku kryzysu 2 armji; XIII—Początek końca (28.VIII): XIV—Agonja (29.VIII.); XV—Kanny (30.VIII).

NOWIKOW N. — *6 sibirskaja strielkowaja diwizja w bojach pod Łodzju. Moskwa, 1925, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 48.—C. B. W. sygn. 65.246/II.*

Książka przedstawia walki 6 dywizji strzelców syberyjskich z niemiecką grupą gen. Schäffer-Boyadella pod Koluszkami, będące jednem z ogniw operacji łódzkiej. Autor wykazuje tutaj, jak niezłomna wola zwycięstwa i napięcie wszystkich sił, wykazane przez dowództwo niemieckie pozwoliło mu wyrwać się z kleszczy, w jakich znalazła się oskrzydlająca grupa niemiecka. Ze strony rosyjskiej takie napięcie wykazała tylko 6 dywizja strzelców syberyjskich, natrafiając przytem na zupełny brak pomocy ze strony sąsiadów.

Praca składa się z następujących rozdziałów: Działania rosyjskich i niemieckich armij na lewym brzegu Wisły w listopadzie 1914 r.; udział 6 dywizji strzelców syberyjskich w ofensywie łowickiego oddziału w dn. 20 i 21.XI; walki pod Brzezinami; ofensywa 6 dywizji strzelców syberyjskich dn. 22.XI; walki pod wsią Gałkowem i stacją Koluszkami dn. 23.XI; walki pod Gałkowem i Różycami dn. 24.XI; wnioski.

CONNEAU, gén.—*Historique de corps de cavalerie commandés par le général Conneau du août 1914 au 2 mars 1917. (Redigé sous la haute direction du gén. Conneau). Paris, 1924 Lavauzelle. Str. 154.—C.B.W. sygn. 27.602/II.*

Książka ta stanowi kronikę działań korpusu kawalerji gen. Conneau w okresie od 14.VIII 1914 do 2.III 1917, w układzie ściśle chronologicznym. W części 1-ej omówione są operacje korpusu w Lotaryngji w łączności z ofensywą podjętą przez 1 i 2 armje francuskie. Cz. II opisuje udział korpusu w działaniach 5 armji. Przerzucony na lewe skrzydło francuskie osłania z kolei jego odwrót przed pościgiem kawalerji niemieckiej, nawiązuje kontakt z armją angielską gen. Frencha, poczem po bitwie nad Marną bierze udział w pościgu pomimo znacznego wyczerpania koni. Cz. III omawia dalszy udział kawalerji gen. Conneau w wyścigu do morza, w łączności z armjami 2, 10, 8 i armją brytyjską. W czasie tych działań jazda, szkolona w czasie pokoju do walki konnej, siłą rzeczy, zetknąwszy się ze współczesną potęgą ognia coraz to bardziej zmuszona jest przystosowywać się do nowych form walki pieszej. Cz. IV przedstawia też dalszą ewolucję jazdy korpusu Conneau w tym kierunku, wywołaną udziałem jej od listopada 1914 w walkach pozycyjnych na odcinkach Artois, Santerre i Laigne. W okresie tym prócz bezpośredniego udziału w walkach, korpus pracuje nad swą reorganizacją, dostosowaną do nowych warunków. Wreszcie część V zawiera ogólny rzut oka na ewolucję, jaką przeszła ta jednostka zarówno w pierwszym okresie walk ruchowych jak i w następnym pozycyjnym, podkreślając zarówno przewagę jazdy francuskiej nad niemiecką w pierwszych starciach, jak i umiejętność jej przystosowania się do nowych warunków.

SCHRAUDENBACH LUDWIG, OBST. — *Psyche und Organisation des „Volkskrieges" untersucht am spanischen Freiheitskampf gegen Napoleon und anderen neuzeitlichen Volkserhebungen. Berlin, 1926, Mittler. Str. III, 75. — C.B.W. sygn. 33.774/II.*

Głównie na tle przebiegu wypadków w walce Hiszpanów z Napoleonem w latach 1808—1814—bada autor istotę wojny ludowej. Strona operacyjna mniej go przytem obchodzi, główny bowiem nacisk kładzie on na momenty budzenia się nastrojów, których niejako odruchem staje się wybuch zbrojny; obok tego rozpatruje autor organizacyjną stronę takich ruchów.

W pracy swej opiera się autor na całokształcie zagranicznej i krajowej literatury, dotyczącej tego zagadnienia.

Praca sama nie pozbawiona—zdaje się—ukrytej myśli politycznej.

BOUCART ROBERT — *Les dessous de l'espionage Anglais. Paris, 1926 Etienne. Str. 281, II.—C.B.W. sygn. 111.128/I*

Książka jest ostrą krytyką działalności angielskiego oddziału służby wywiadowczej podczas wojny światowej. Autor stara się podkreślić bezwzględność i nieludzkość metod stosowanych przez ten urząd. Całość rozpada się na szereg opowiadań o różnych ofiarach tego „Intelligence Service". Książka choć napisana tendencyjnie nie jest pozbawiona ciekawości.

SCHMITERLÖW BERNHARD, *Obstlt. — General-Feldmarschall von der Goltz-Pascha. Leben und Briefe. Leipzig, 1926, Koehler. Str. 227 — C.B.W. sygn. 110.944/I.*

Autor daje obraz życia i czynów tego zasłużonego generała niemieckiego oparty na korespondencji i na prywatnych materjałach źródłowych. Długa karjera wojskowa zaczęta udziałem w wojnie francusko-pruskiej, a zakończona wypadkami wojennemi wojny światowej i udziałem w nich Goltza na froncie tureckim w charakterze dowódcy armji pod Kut-el-Amarą dała przyjacielowi generała sposobność do skreślenia entuzjastycznego życiorysu.

Die Tragödie von Verdun 1916 T. I. Die deutsche Offensivschlacht (Schlachten des Weltkrieges. Bd. 13). Oldenburg, 1926, Stalling. Str. 272.—C.B.W. sygn. 111.324/II.

Po wypuszczeniu oddzielnego tomu, poświęconego zdobyciu fortu Douaumont podjęto monograficzne opracowanie całego przebiegu walk pod Verdun, wypełniających okres od lutego do grudnia 1916. Wydany I tom zamyka wzięcie fortu Douaumont, następny sięgnie do końca 1916 r. Redakcja wydawnicza uważa cały ten epizod wojny światowej za tragiczny wypadek o doniosłości równej bitwie nad Marną. Wydawca uważa całe przedsięwzięcie nie tylko za krwawe i bezowocne ale poprostu za klęskę niemiecką. Praca opiera się na materjałach niemieckich i francuskich. Z niemieckich uwzględniono rozkazy, dzienniki oddziałowe i wspomnienia poszczególnych uczestników, z francuskich głównie dane zawarte w poważnej literaturze. Nie jest to jednak studjum taktyczne lecz opisowe. Przedstawienie objektywne i literacko—bardzo interesująco.

IGNATIUS HANNES ET SOIKKELI KAARLE — *La guerre d'Indépendance en Finlande en 1918. Helsingsfors, 1925, Soc. Otava. Str. 250.—C B W sygn. 111.279/II.*

Dzieło to przetłumaczone z fińskiego, przedstawia historję ruchu wolnościowego w Finlandji. Początek tego ruchu leży w jesieni r. 1914, kiedy grono studentów przystąpiło do stworzenia organizacji niepodległościowej i kiedy drogą specjalnych zabiegów udało się uzyskać zgodę Niemiec na utworzenie w wojskowym obozie w Lockstedt osobnego oddziału finlandzkiego. Z tego to oddziału wypłynęły późniejsze kadry oficerskie, ten oddział też stał się zawiązkiem tej siły zbrojnej, która rozbudowana i odpowiednio dostosowana do walk powstałych w Finlandji utrwaliła pod wodzą gen. Mannerheima ostateczną niepodległość kraju.

WILHELM KRONPRINZ, — *Der Marne-Feldzug 1914. Berlin, 1926, Dob-Verlag. Str 94.—C.B.W. sygn. 34 159/II.*

Książka ta stanowi obszerne omówienie oficjalnego dzieła niemieckiego (Der Weltkrieg. Bd. III—IV. Berlin, 1926, Mittler. — C.B.W.—sygn. 110.006/II.)

Autor przechodzi krytycznie wszystkie fazy wstępne, wiążące się z bitwą nad Marną, podkreśla charakterystyczniejsze momenty i uzupełnia je własnemi doświadczeniami. Pracę swą dzieli autor na następujące roz-

działy: 1) Przewodnia myśl pościgu. 2) Pościg aż do 1 września. 3) Pościg aż do 5 września. 4) Bitwa nad Marną. 5) Naczelne dowództwo francuskie. Główne zarzuty skierowuje autor przeciw Naczelnemu dowództwu niemieckiemu, a zwłaszcza przeciw gen. Moltkemu, a częściowo i ppłk. Hentschowi; innych zaś generałów, a nawet gen. Bülowa stara się zrehabilitować. Autor uznaje w rezultacie wyższość Joffre'a nad Moltkem.

V. HASE GEORG, *Freg. Kap.—Der deutsche Sieg vor dem Skagerrak. Berlin, 1926, Koehler. Str. XI, 89.—C.B.W. sygn. 110.980/II.*

W zrozumiałej dumie z powodu bitwy skagerrackiej, stoczonej z angielską flotą, stara się wojskowa literatura niemiecka nie tylko w poważniejszych studjach omówić szczegóły tej bitwy, ale w formie popularnej rozpowszechnić jej imię wśród niemieckiego społeczeństwa. Czyni się to nadto dlatego, aby wspomnieniami o świetnej przeszłości dawnej marynarki obudzić w społeczeństwie pragnienie posiadania nowej. Bitwa sama to jedna z tych walk, w których obie strony przypisują sobie zwycięstwo, w których obie strony okazują się godnymi siebie przeciwnikami.

Książka kap. Hasego, uczestnika tej bitwy, opiera się w szczegółach na bogatym materjale źródłowym, zgromadzonym w oficjalnem wydawnictwie, redagowanem przez wiceadm. dr. Mantheya, w sposobie zaś ujęcia na osobistych przeżyciach autora. Treść ważna i forma objektywna a taktowna i szanująca przeciwnika—czyni książkę zajmującą lekturą.

ROSSIJA W MIROWOJ WOJNIE 1914—1918 *goda (w cifrach). (Centralnoje Statisticzeskoje Uprawlenije Otdieł Wojennoj Statistiki). Moskwa, 1925. Str. 2 nlb. 103.—C.B.W. syg. 75.872/II.*

Książka ta podaje zestawienie materjałów statystycznych, dotyczących udziału Rosji w wojnie światowej, opracowane przez W. P. Jefriemowa, kierownika sowieckiego biura statystycznego. Materjały te, przedstawione w postaci tablic statystycznych, zgrupowane są podług następujących działów: 1) mobilizacja, 2) stan liczebny armji, 3) straty wojenne, 4) zaopatrzenie, 5) przemysł wojenny, 6) informacje na podstawie literatury, (dające ogólne tło porównawcze ze stratami innych państwami w wojnie światowej oraz ze stratami w wojnach dawniejszych). Zestawienie opiera się na archiwalnych materjałach, pochodzących z akt „Stawki", „Specjalnej Rady Obrony Państwa" i „Sztabu Glównego". Autor zastrzega się zresztą co do ich niekompletności (zwłaszcza wobec braku odpowiednich publikacyj ze względu na tajemnicę wojskową). Zestawienie poprzedzone jest wstępem, dającym ogólny rzut oka na straty i wysiłki Rosji oraz innych państw walczących, ze stanowiska ideologji komunistycznej.

RÓŻNE.

ŁUNACZARSKIJ A.—*Inteligiencija w jejo proszłom, nastojaszczem i buduszczem. Moskwa, 1924, „Nowaja Moskwa". Str. 75.—C.B.W. sygn. 75.650/II.*

Jest to jeden z odczytów Łunaczarskiego, w którym komisarz ludowy oświaty Z. S. S. R. omawia rolę inteligencji rosyjskiej. Wychodzi on z założenia że inteligencja rosyjska, której ubiegłe pokolenia poświęciły wszystko dla rewolucji została przez tę rewolucję zaskoczona. Przestraszone bezwzględnością form, w jakich wyraziła się rewolucja, obecne pokolenie inteligencji usunęło się od niej, pomimo że z łona jego wyszli wodzowie tej rewolucji. Łunaczarskij wyraża nadzieję, że nowe dorastające pokolenie inteligencji rosyjskiej, wśród którego znajdują się liczni chłopi i robotnicy z pochodzenia, będzie umiało niewątpliwie współpracować z najszerszemi warstwami ludu oraz wczuć się w jego dążenia i potrzeby.

TROCKIJ L.—*Woprosy graždanskoj wojny. Moskwa, 1924, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 46.—C.B W. sygn. 33 970/I.*

Broszura Trockiego obejmuje 3 referaty wygłoszone na posiedzeniu zarządu Wojskowego Towarzystwa Naukowego w dn 29.VII.1924. Porusza on w nich następujące zagadnienia: czy może istnieć regulamin wojny domowej; wyznaczenie terminu powstania zbrojnego; cisza przed burzą; polityka i sztuka wojskowa; konieczność jak największej jasności w stawianiu zagadnień wojny domowej.

MARCH LUCIEN, *Dir.—Mouvement des prix et salaires pendant la guerre. Paris, 1926, Publ. de la fondation Carnegie pour la paix internationale. Str. XII, 320.—C.B.W. sygn. 110.951/II.*

Autor bada wpływ wojny światowej na ruch cen i dochodów za pracę. Po obszernym wstępie, omawiającym metody pracy i jej źródła oraz zasadnicze dane obrazujące stan rzeczy z okresu poprzedzającego wojnę, omawia autor całość zagadnienia pod kątem trzech zasadniczych kwestyj. Rozpatruje więc: 1) ruch cen w hurcie, a w tem środki żywnościowe, produkty przemysłowe i transporty, przyczem porównuje ruch cen z przemianami, zaszłemi na innych polach ekonomicznych; 2) ruch cen w drobnej sprzedaży oraz koszty życia w zakresie produktów żywnościowych, ubrania, mieszkania i jego urządzenia; 3) ruch w wynagrodzeniach za pracę, a to w grupie rolniczej i wśród służby domowej, u robotników przemysłowych, u robotników transportowych i u kobiet.

Niezwykle cenną treść uzupełniają liczne zestawienia statystyczne oraz porównawcze tablice graficzne. Oczywiście książka dotyczy głównie Francji, uwzględnia jednak porównawczo stosunki amerykańskie i angielskie.

SPIS DZIEŁ OMÓWIONYCH